

Kærligheden og det ”mandige”, ”mandelige” og ”mandlige”.

Indledning.

I Grundtvigs prædikener anvendes ordene ”mandig” og ”Mandighed” til at beskrive en bestemt form for adfærd og kærlighed, som er efterstræbelsesværdig, forbilledlig, påkrævet, rationel, nødvendig, naturlig og passende.¹ Den mandige kærlighed er rationel på den måde, at den ifølge Grundtvigs prædikener er passende i forhold til den kontekst, hvori agenten befinder sig, og den er rationel, fordi den fremmer og gavner agentens interesser. Den mandige form for kærlighed er typisk endnu ikke mulig for barnet eller for dem, som med Grundtvigs udtryk er ”Børn i Christo”, men er mulig for det fuldvoksne menneske. Det mandige betegner ønskværdige egenskaber, som typisk kan ejes af voksne mandlige agenter, men som også kan og bør besiddes af voksne kvindelige agenter. Den mandige form for kærlighed er derfor en norm, som har gyldighed for alle voksne mennesker uanset, om de er mænd eller kvinder. De kristne deltagere i den lille flok bevæger sig på en fælles løbebane fra et begyndelses- til et slutpunkt.² Den fuldvoksne mand, som har den tilstrækkelige modenhed, magt, viden og godhed til at udvise den mandige kærlighed, er kommet længere på denne løbebane. Han har opnået en større lighed med sin mester og herre. De, som kun magter at udvise en barnlig eller kvindelig form for kærlighed, befinder sig tættere på begyndelsepunktet, og de er længere fra målet, som er en form for identitet med Kristus. De er stadig relativt set ”nykommere” på vejen og nybegyndere i menighedens lærings- og praksisfællesskab.

Den mandige kærlighed er i Grundtvigs prædikener opfyldelsen af ”Guds evige Lov”, og den beskriver en central del af det, som Grundtvig kalder ”Dyden”. Når den fuldvoksne kristne mand virkeliggør den mandige kærlighed, udviser han de egenskaber og den adfærd, som er passende og sømmer sig for en fuldvoksen kristen mand.

Den mandige kærlighed er den form for kærlighed, som de kristne ifølge Grundtvig kan se hos Kristus og hos de store helte, krigere, kæmper og martyrer. I den forstand definerer Grundtvig begrebet om det mandige ved en ostensiv eller pegende reference. Grundtvig anvender den mandige kærlighed som et ideal og som en norm både i en kristen eller kirkelig og i en ikke-kristen sammenhæng. I 1848 udviste det danske folk på den måde ifølge Grundtvig en mandig kærlighed i forbindelse med den slesvigske krig. Den mandige kærlighed viser sig i krig og kamp og forudsætter en kraft og evne til kunne løfte og anvende sværdet og til at kunne iføre sig og bære den nødvendige byrde, rustning og harnisk.

Den mandige kærlighed er den ikke-blødagtige, ikke-kvindagtige og ikke-barnagtige form for kærlighed. Den er ikke præget af ”Menneske-Frygt” eller af ”Frygt for dem som slår Legemer ihjel”. Den udspringer af en stærk og moden indre karakter. En fuldvoksen mand er ikke et afrevet

¹ Grundtvig beskriver sine tanker om den særlige ”mandige” kærlighedstype blandt andet i de følgende prædikener: ”2den Søndag efter Paaske 1848”, GP XII, 268; ”5te Søndag efter Trinitatis 1839”, GPV I, 528; ”22de Trinitatis-Søndag 1840”, GPV II, 402; ”Allehelgens-Dag 1841”, GPV V, 374-375; ”24de Trinitatis-Søndag 1843”, US II, 20; ”Hvi er Herrens Ord forsvundet af Hans Hus?” (Grundtvigs dimisprædiken fra 1810), GP IX, 144-145; ”2den Faste-Søndag 1836”, GP X, 177; ”Paaske-Mandag 1837”, GP IV, 99; ”Tredje Søndag i Faste 1826”, GP III, 134, 135 og 136; ”Lang-Fredag 1825 Aften-Sang” og GPP II, 253; ”Fredags-Prædiken 7de Junii 1822”.

² Sml. US IX, 340: *Den christelige Børnelærdom*: ”Da vor Løbe-Bane mellem Daaben og Nadveren netop er den levende Vej mellem Troen og Kjærligheden, saa voxer vort kristelige Haab ved hvert Skridt, som Guds-Barnets Herligheds-Haab, og bliver snart, ved sin vidunderlige Styrke i Kamp mod al Frygt, kjendeligt for os som ’Kristus inden i os’, i hvem vi mægte alt”. Det kristne menneske bevæger sig gradvist fra et punkt til et andet punkt. Den guddommelige vækst og væksten af den sande kærlighed beskrives af Grundtvig som en forflyttelse og bevægelse i en rumlig dimension. Sml. en tilsvarende fortolkning i Bjerg 2002, 149, 126, 120 og 134.

blad, som flyder i vinden, eller et rør, som svinger for vinden. Han har en modstandskraft over for livets og kødets fristelser og er præget af urokkelighed, ”Standhaftighed” og ”Bestandighed”. Kvindagtigheden, barnagtigheden og blødagtigheden er farvet af en kødelig svaghed og manglende modstandskraft over for jordiske glæder og sanselige nydelser. Omvendt er mandigheden præget af en vis askese, afholdenhed og puritanisme, og den udspringer af en indlært moralsk selvkontrol og impuls kontrol. Det mandige menneske udholder den uundgåelige smerte, modgang, forfølgelse og lidelse med sindsro, fortrøstning, tapperhed og munterhed. Hans blik er rettet på himlen og fremtiden, og han kan derfor udholde angrebet fra fjendens gloende pile og tåle smerten og ubehaget i øjeblikket.

Den mandige kærlighed er forbundet med Grundtvigs tanker om det højeste gode på den måde, at den udspringer af en sand viden og af en magt, styrke og kraft. Den mandige kærlighed udspringer af en sand viden og af en sand samvittighed, idet ordet ”samvittighed” i Grundtvigs prædikener betegner en sand viden. Den mandige kærlighed siger frygtløst sandheden til verden, selv om sandheden oftest er ilde hørt. Den sande mandige kærlighed konfronterer verden med dens ukærlighed og uvidenhed og vil derfor blive mødt med vrede, spot, modstand og forfølgelse. Den mandige kærlighed forudsætter derfor en indre moralsk fasthed, styrke og karakter, som gør det muligt for et menneske at modstå det sociale pres fra verden. Den mandige kærlighed forudsætter og udspringer af en moralsk selvtugtelse, selvkontrol og selvdisciplinering, hvor mennesket ikke længere er et uværdigt offer for sine naturlige impulser, følelser, ”heftige Rørelser”, urene lyster, frygt eller angst eller trang til at være sødtalende og smigrende.

Den mandige kærlighed er ikke en medfødt naturlig tilbøjelighed eller evne, men et resultat af opdragelse, tugt, læring og erfaring. Det mandige er noget tillært, og den mandige kærlighed er en indlært evne og vane. Den mandige kærlighed er derfor noget habituelt. I forhold til den højeste kærlighed kommer naturen og menneskets medfødte naturlige tilbøjeligheder ”til Forkort”. Den mandige kærlighed er en overvindelse af det naturlige og en ”Konst”, som et menneske kan erhverve sig inden for rammerne af en faderlig opdragelse. Kun en sådan myndig og faderlig opdragelse kan modvirke og overvinde menneskets medfødte naturlige tilbøjeligheder og på den måde muliggøre den efterstræbelsesværdige mandige kærlighed. Den mandige kærlighed kræver en evne, kraft, drift, motivation, viden og ånd, som mennesker ikke er født med. Den mandige kærlighed er i Grundtvigs prædikener både noget naturligt, fordi den er Guds evige lov og er i overensstemmelse med en sand viden om virkeligheden, og samtidigt noget unaturligt, fordi den er i strid med menneskets medfødte naturlige lyster og tilbøjeligheder.

Det mandige og det faderlige har i Grundtvigs prædikener en række fælles egenskaber. I Grundtvigs prædikener kan begrebet om den mandige kærlighed visse steder antage betydning af det faderlige – altså en kærlighed, som bevæger sig oppefra og ned - men det mest almindelige er, at den mandige kærlighed er en vertikal form for kærlighed, som bevæger sig nedefra og op, og som udtrykker en offervilje, troskab og lydighed over for en højere agent.³ Der er i Grundtvigs prædikener en indre sammenhæng mellem den faderlige og den mandige kærlighed. Når et kristent menneske præsterer en mandig kærlighed i hans kamp mod synden og ondskaben, får han en faderlig og beskyttende funktion i forhold til de små og svage i menigheden. Denne sammenhæng er tydelig, når Grundtvig beskriver den hellige Stefans og de øvrige kristne martyrs mandige kærlighed, og når han taler om

³ Mandigheden er både et kristent og ikke-kristent ideal. Ukærligheden viser sig i trangen til nydelse og selvstændighed og i selvklogskaben og blødagtigheden. Mandigheden viser sig ved, at man opgiver sin selvklogskab og selvrådighed og ofrer sin egen glæde og behagelighed for at ære og tjene en højere sag: Jf. ”2den Søndag efter Paaske 1848”: ”Det er jo umueligt at leve her, hvor vi er, som Mennesker, end sige da, som gienfødte Mennesker med opladte Øine, uden at tage inderlig Deel i det lille Danske Folks Kiærlighed til Riget og Fæderlandet, Dets mandige Kamp og kiærlige Opoffelse derfor”.

den mandige kærlighed, som enhver sand hyrde og præst i den kristne menighed bør - og er bestemt til at - udvise og virkeliggøre.

Den mandige kærlighed betegner en adfærd, som kræves og forventes og som derfor også siden belønnes af en højere agent. Det menneske, som præsterer den mandige kærlighed, vil derfor ifølge Grundtvigs prædikener opleve lykke, held, fremgang og velsignelse, fordi held og lykke ikke er tilfældige begivenheder, men en løn og en gave, som kommer ovenfra og ned. Ved at præstere en mandig form for kærlighed beviser agenten, at han er værdig og har værdi også set fra den overordnede agents synspunkt. En umandig adfærd er uværdig, vanærende og æreløs. Den mandige kærlighed udspringer af en positiv form for ærekærlighed, og den tildeler og tilføjer et menneske ære, status, ros og fortjeneste.⁴

Det ”mandige” og ”Mandigheden” i Grundtvigs forfatterskab uden for hans prædikener.

Tanken om det ”mandige” og ”Mandigheden” optræder et stort antal steder i Grundtvigs forfatterskab. Det mandige kan betegne den adfærd, som består i højrøstet og frygtløst at hævde sin ”Ret”⁵. Det særligt mandige kan bestå i korstog, blodig krig og kamp.⁶ Det særligt mandige viser sig i

at begejstres til ædel og mandig Kamp for den besmittede Helligdom og den undertrykte Christenhed.⁷

Det mandige kan bruges om den faderlige adfærd, som værger de små og svage imod ”Ulvne”, og som stiller ”Stormen” og dæmper ”Strømmen”.⁸ Hvis man elsker det jordiske liv og de jordiske glæder og ikke higer efter ære og berømmelse gennem selvofferet, er det umandigt og kvindagtigt. Det mandige består i viljen og evnen til at ofre sit eget liv og gå ind i martyrdøden. I sine *Mands Minde* forelæsninger siger Grundtvig således om den danske landsfader Frederik VI, at Grundtvig ønsker at ”at fæste en Rose paa den Torne-Krone, han [Frederik VI] alt i en Menneske-Alder saa mandig, saa majestætisk og dog saa ydmyg bar”.⁹ Det ypperste i mandigheden viser sig i en adfærd, hvor man modigt og frygtløst står fast, forsvarer den gode sag og sin egen ret og retfærdige sag og bliver en martyr for verdens ondskab. Den adelsmand eller den ædle mand, som på den måde omkommes af verden, viser os den sande mandighed¹⁰. Det kvindelige har i Grundtvigs tekster ofte den potentielle svaghed, at det kan være ustadigt, ustabilt eller svingende. Modsat er det mandige netop karakteriseret ved, at det er urokkeligt og altid står fast ved sin position.¹¹ Modsat det kvindelige så evner det mandige at kontrollere følelserne og impulserne fra legemet og udøve en maskulin og rationel selvkontrol.¹² Kvinder er i Grundtvigs tekster oftest kønnere end mænd, men mænd har i kraft af deres karakter, natur og deres indre ”Drive-Fjere”, der driver dem mod magt og berømmelse, noget, som kan opveje deres æstetiske svagheder, nemlig: ”Kraften og Høiheden, som i Kvindens Øine dog nok er det Eneste, der kan skjule Herrernes Grimhed og undskylde deres Plumphed”.¹³

⁴ Jf. Nyborg 2010, 121-122, Nyborg 2011b, 62 og Nyborg 2011a.

⁵ US X, 72: ”Valgdagen i Kjerteminde 1855”.

⁶ US VII, 230: *Haandbog i Verdens-Historien*. 1836.

⁷ US VII, 237: *Haandbog i Verdens-Historien*. 1836.

⁸ US III, 423: *Danne-Virke* II fra 1817 om Sjællands biskop Nicolai Edinger Balles (1744-1816) ”mandige” adfærd.

⁹ VU IV, 347: *Mands Minde* forelæsning den 23. november 1838.

¹⁰ US VII, 600.

¹¹ US X, 182: *Kirke-Spejl* 1871.

¹² US VIII, 588: *Brage-Snak* 1844.

¹³ US VIII, 539: *Brage-Snak* 1844.

Kærligheden og det ”mandelige” og ”mandlige”.

Det ”mandige” bruges i Grundtvigs prædikener både som et beskrivende og normativt begreb. På samme måde anvender Grundtvig sit begreb om den ”mandelige” adfærd og kærlighed både deskriptivt og normativt.¹⁴ Det ”mandelige” er forbundet med kækheden og frygtløsheden og med det fuldvoksne og fuldmodne.¹⁵ Begrebet det ”mandlige” optræder ofte i Grundtvigs prædikener i en beskrivende betydning, men kan også anvendes i en normativ betydning. Disse tre begreber om det ”mandige”, ”mandelige” og ”mandlige” bruges til at beskrive den forbilledlige og efterstræbelsesværdige form for adfærd, tænke- og følemåde og kærlighed.

Kærligheden og det ”mandige” i Grundtvigs prædikener efter 1839.

I det følgende skal der gives nogle eksempler på Grundtvigs tanker om den særligt mandige adfærd og kærlighed i hans prædikener fra perioden efter 1839.

1839: 5te Søndag efter Trinitatis 1839:

Mandigheden er idealet for det kristne menneske. Det kristne menneske skal i sin løbebane mod målet vokse fra en sønlig kærlighed og lydighed mod herremagten til en faderlig selvopofrende form for kærlighed hvor det kristne menneske til sidst bliver sin herre og mester. Grundtvigs prædiken ”5te Søndag efter Trinitatis 1839” viser hans opfattelse af den inderlige sammenhæng mellem det maskulint sønlige og det maskulint faderlige. Den, som Gud har kaldet til at være en fader og hyrde for den lille kristne flok, skal ofre sig for og beskytte de små og svage og bekæmpe de onde magter som truer den lille menighed.¹⁶ Det ideale kristne menneske kender ingen bløddagtighed eller menneskefrygt. Han skal på en gang frygtløst, mandigt og faderligt revse, tugte og opdrage de små og svage, som endnu lever i menigheden som ”Børn i Christo”:

¹⁴ Eksempler på Grundtvigs beskrivelser af den ”mandelige” adfærd og kærlighed i hans prædikener: GPP II, 91: ”Dom 1ma Advent 1821”, US IV, 436-437: ”Den christelige Kamp” (Grundtvigs prædiken på den 21. søndag efter trinitatis 1825), GP III, 269: ”Alle-Helgens Dag 1825 Aften-Sang”, GP VI, 138-139: ”3die Faste-Søndag 1833”, GPV VII, 200: ”6te Søndag efter Paaske 1845” og GPV VII, 200-201: ”6te Søndag efter Paaske 1845”.

¹⁵ Tankegangen og sprogbrugen i Grundtvigs prædikener og forfatterskab er markant og udpræget maskulin. Jf. Nyborg 2010, 102 og 103. Ordet ”mandelig” optræder hyppigt i Grundtvigs øvrige forfatterskab og bruges parallelt til begrebet om det mandige nemlig om den adfærd, som er kraftfuld, mægtig, selvopofrende, trofast og kærlig over for fædrene, forbilledlig, helteagtig, modig, frygtløs, stolt og ærfuld. Det mandelige er både i en ikke-kristen og i en kristen sammenhæng noget forbilledligt og efterstræbelsesværdigt. Andre eksempler på Grundtvigs brug af det ”mandelige”: US I, 640, VU IV, 290, US VII, 55, 73, US IX, 304, VU VI, 122 (Luther agerede ”mandeligt”), US VII, 29, US V, 395, US V, 339 (”saa vi spørge hverken om hvem der skal føre ham ned fra Himmelen, eller op fra Helvede, men gaae mandelig frem i Hans Kraft, med Troen i vort Hjerte, og Bekiendelsen paa vore Læber, og da er Fienden saaledes aandelig slagen af Marken, at han skal nødes til i Fortvivlelse at tye til sine gamle Vaaben mod Troen og Skriften”), US VIII, 425 (Grundtvig citerer på en anerkendende måde den engelske kirkes ritual: ”at han [den døbte] ei skal skamme sig ved Bekiendelsen af den Korsfæstede Christus, men mandelig kæmpe under Hans Banner mod Synden, Verden og Djævelen”), US II, 249, 261, 272, 309, 380 (biskop Balle agerede ”mandeligt”), 383 (om de danske helte under Napoleonskrigene). Bugge 1968 I, 224, US VI, 130 (”de der senest var vant til at seire, skammede sig dog snart ved kvindagtig Frygt, fattede Mod og gik mandelig frem”), US VI, 130, US V, 683, US VII, 247 og US IV, 537.

¹⁶ Sml. fortolkningen af Grundtvigs tanker om det præstelige embedes centrale betydning for læringsfællesskabet i den lille flok i Allchin 1997, 107-110, 115 og 117-119. Allchin henviser også til den amerikanske moralfilosof Alasdair MacIntyres tanker om karakterdannelsen og dydens udvikling i et praksisfællesskab (Allchin 1997, 107). Jf. MacIntyre 1981. Læreembedet er hos Grundtvig et afgørende organ og lem på Jesu Kristi legeme. De sande kristne præster er Herrens embedsmænd, der på en selvopofrende måde fører det kristne folk frem til målet. Allchin 1997, 109 forklarer blandt andet Grundtvigs tanke om hyrden og flokken således: ”The Church exists in and through the faith and worship of all its members and it is the task of those who teach (...) to make that faith and worship articulate on behalf of the whole community”. Sml. Ogsaa tanken i GPV V, 374-375: ”24de Trinitatis-Søndag 1843” om, at Herrens embedsmænd - som sande kristne præster og hyrder - er ”Forældre” og ”Ældste”, der skal give mad til dem, som er børn i Kristus.

Vi udsendes (...) midt i Christenheden, til at tugte og formane, trøste og opbygge (...) med et lysende Exempel i vor Herres Jesu Christi og Hans Apostlers Spor, da vil vor Gierning forholde sig til Apostlernes omtrent som Propheternes til Moses i den gamle Pagts Dage (...) da det ikke nær saameget er forvildede Menneskebørn, vi skal fange, eller Vildfarende vi skal omvende, som Børn vi skal opdrage i christelig Tugt og Formaning, Sydskende vi skal forlige, Splidagtighed vi skal forjage, Fiendelist vi skal opdage og Herrens Huus vi skal mandig forsvare.¹⁷

1840: 22de Trinitatis-Søndag 1840.

Den barnlige, kvindelige og mandige form for kærlighed er i Grundtvigs prædikener klart forskellige former for kærlighed. Den barnlige adfærd og kærlighed er den mindst udviklede, og den kvindelige form for kærlighed er en mindre udviklet form for kærlighed end den mandige. Den kvindelige kærlighed er forbundet med hengivelsen, det legemlige og med følelserne. Den mandige kærlighed er præget af karakterfasthed og er udtryk for en mere aktiv form for kærlighed. Den kristne menigheds vækst og fremgang er afhængig af tilstedeværelsen af den mandige kærlighed:

Himmelske Fader! lad os med barnlig Troskyldighed¹⁸ lytte til din Munds Ord, med kvindelig Kiærlighed omfavne og tilegne os dem, og med mandig Fasthed bygge derpaa som paa en Klippe, der ikke med alle de andre Bjerger skal henflyde i Havet, men bestaae, naar Himmel og Jord forgaaer!¹⁹

1841: Allehelgens-Dag 1841:

Børn og kvinder savner ifølge Grundtvigs prædiken "Allehelgens-Dag 1841" i reglen den mandige frygtløshed, bestandighed og karakterstyrke, og de kan "ligne et Rør, der dreier sig, som Vinden blæser". Den mandige kærlighed er kommet fri af menneskefrygten, verdenskærligheden, selvklogskaben, selvophøjelsen og selvrådigheden. Det ideale kristne menneske viser sin mandige kærlighed ved lydigt og uden nogen frygt for verden at underordne sig sin herre og konge. Den mandige kærlighed består i den fribårne og ikke-slaviske selvydmygelse og selvfordærelse over for herremagten. Det mandige menneske går lige som den hellige Stefan foran den lille flok som en bannerfører og Mærkesmand:

Morten Luther var saa langt som vel noget Menneske og nogen Præst kan være fra at ligne et Rør, der dreier sig, som Vinden blæser (...) hans Bekiendelse og Vidnesbyrd [var] saa faste og mandige, som Nogens efter Apostlernes Dage, han bekiendte og nægtede ikke, og det var ikke sig selv, han gav Vidnesbyrd, ikke sine egne Hjernespind, han troede og bekiendte, han bekiendte som Døberen: jeg er ikke Christus men jeg er udsendt for [foran] ham, jeg døber med Vand, men Han døber

¹⁷ GP XII, 268: "5te Søndag efter Trinitatis 1839".

¹⁸ Ikke kun barnagtigheden, men også selve barnligheden har ifølge Grundtvig sine svage sider. At være "troskyldig" betegner i Grundtvigs prædikener i nogle tilfælde også en af vrangsiderne af barnligheden. Begreberne "troskyldig" og "Troskyldighed" bruges i Grundtvigs prædikener overvejende på en positiv måde, men mange steder fremgår det, at Grundtvig også har en tvetydig vurdering af det "troskyldige". Troskyldigheden er noget, som vi finder hos "Kvinder og Børn", og som hører til et mere umodent stadium end den fuldvoksne kristelige mand. Troskyldigheden er en positiv egenskab, som passer til "Børnene i Forstanden", "de Umyndige" og til "de troskyldige Smaa". Eksempler på Grundtvigs dobbelttydige vurdering af det troskyldige: GPV V, 209, GPV V, 215, GPV III, 172, GPV I, 528, GPV VII, 399, GP XII, 379. "7de Søndag efter Trinitatis 1846". "1ste Juledag 1847". GP V, 89 ("de skrøbelige, vankelmødige Christne, og de troskyldige Barne-Sjæle, som vi maae kalde de slumrende Engle"), GP IX, 351-352 og GP IX, 329.

¹⁹ GPV I, 528: 22de Trinitatis-Søndag 1840.

med den Hellig-Aand, jeg er ikke Herre over Troen men Menighedens Tjener, til at give Troen Vidnesbyrd.²⁰

1843 24de Trinitatis-Søndag 1843:

Det, som karakteriserer den mandige kærlighed i Grundtvigs prædikener, er især kraften og frygtløsheden. Nadverens formål er ifølge Grundtvigs prædiken ” 24de Trinitatis-Søndag 1843” at fremkalde og fremelske de mandige dyder i de kristne mænd og kvinder. Det gamle Israel viser de kristne, hvad kristenfolket er og bør være. Herrens ord til de kristne ved nadveren er også det ord, som Moses talte til Israel: ”Vær mandig og vær stærk, frygt ikke, skiælv og bæv ikke for Fiendens Ansigt”. Under den kristne nadver erhverver de kristne sig en hemmelig kraft, hvormed de kan gå imod og modstå deres og Guds fjenders gloende pile. Under nadveren fortrænges den naturlige blødagtighed hos de kristne, og under nadverhandlingen fødes og fremelskes mandigheden og den mandige kærlighed i den lille kristne flok. Den sande form for kærlighed er forbundet med krigerstyrke, viljesstyrke, kraft og magt og med en evne og vilje til at bekende Herren og gå imod Guds fjender. De kristnes nadverfællesskab er et hemmeligt fællesskab af hellige krigere. Den mandige kærlighed er den hellige ild, som brændte i den første kirkes hellige kristne martyrer:

Den Sjæl, han [Kristus] griber ved Haanden og siger til: stat op! den slipper Han igrunden aldrig, som *Moses* sagde til Israel i Herrens Navn, da han bød Farvel: vær mandig og vær stærk, frygt ikke, skiælv og bæv ikke for Fiendens Ansigt, thi Herren din Gud, som vandrer med eder, Han vil ikke slippe dig og ei forlade dig! Og for at Sjælen ikke (...) skal gaae drømmende omkring (...) da har Herren befalet Forældrene, de Ældste til alle Tider, om de opvakte Sjæle (...) at de skal give dem *Mad*, i Hans og Apostlernes Nærværelse, saa de (...) søge Ham (...) i den hellige *Nadver*, som Han har indstiftet, for at opfylde sit Ord, at boe i Sine og at vandre i dem (...) men Alt i Hemmelighed, saa vort Samfund med Ham, de Helliges Samfund, skal vi ikke udraabe paa Gader og Stræder, hverken true med eller bryste os af, men i Stilhed fryde os ved, og bære Frugten af i Renselse fra al Kiøds og Aands Besmittelse, og i den milde og virksomme Menneske-Kiærlighed, som Han ikke blot er vort Mønster paa, men ogsaa med sin Kiærlighed (...) vor Kærne, vor Kilde, vort himmelske Lys og Lue til!²¹

²⁰ GPV II, 402: ”Allehelgens-Dag 1841”.

²¹ GPV V, 374-375: 24de Trinitatis-Søndag 1843.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.